

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

2. Vtrum omnis delectatio sit bona.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

fenfibili & corporali delectatione, si illi qui docent omnes delectationes esse malas, deprehendantur aliquas delectationes suscipere, magis homines ad delectationes erunt proclives exemplo operum, uerborum doctrina pratermissa. In operationibus n. & passionibus humanis, in quibus experientia plurimum ualet, magis mouent exempla, q̄ uerba. Dicendum est ergo, aliquas delectationes esse bonas, & aliquas esse malas. Est n. delectatio quies appetitiuæ uirtutis in aliquo bono amato, & consequens aliquâ operationem: unde huius ratio duplex accipi potest. Vna quidem ex parte boni, in quo aliquis quiescens delectatur. bonum n. & malum in moralibus, dicitur fm̄ quod conuenit rationi, uel discordat ab ea, ut supra dictum est. * Sicut in rebus naturalibus aliquid dicitur naturale ex eo, q̄ natura conuenit, in naturale uerò ex eo, quòd est a natura discordans. Sicut igitur in naturalibus est quædam quies naturalis, quæ sefert ex eo quod conuenit naturæ, ut cum graue quiescit deorsum: & quædam innaturalis, quæ est in eo quod repugnat naturæ, sicut cum graue quiescit sursum: ita & in moralibus est quædam delectatio bona, fm̄ quod appetitus superior, aut inferior requiescit in eo quod conuenit rationi: & quædam mala ex eo, quod quiescit in eo quod a ratione discordat, & a lege Dei. Alia ratio accipi potest ex parte operationum, quarum quædam sunt malæ, & quædam bonæ: operationibus autem magis sunt affines delectationes, quæ sunt eis coniunctæ, q̄ concupiscentiæ, q̄ tempore eas præcedunt: unde cum concupiscentiæ bonarum operationum sint bonæ, malum uerò malæ, multo magis delectationes bonarum operationum sunt bonæ, malum uerò malæ.

q. 19. ar. 3. & 3.

q. 23. ar. 3.

q. 27. ar. 3.

357. 378

D. 858.

p. p. q. 99. ar. 3.

q. 57. ar. 3.

o. 12. non re mota à fin.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ sicut supra dictum est, * Delectationes quæ sunt de actu rationis, nõ impediunt rationem, neque corrumpunt prudentiam, sed delectationes extraneæ, cuiusmodi sunt delectationes corporales, quæ quidem rationis usum impediunt, sicut supra dictum est, * & per contrarietatem appetitus qui quiescit in eo quod repugnat rationi, & ex hoc habet delectatio, quòd sit moraliter mala, uel fm̄ quandam ligationem d rationis, sicut in concubitu coniugali delectatio, quamuis sit in eo quod conuenit rationi, tñ impedit rationis usum propter corporalem transmutationem adiutam: sed ex hoc non consequitur malitiam d moralem, sicut nec sõnus quo ligatur usus rationis, moraliter est malus, si sit secundum rōnem receptus, nam & ipsa ratio hoc habet, ut quandoque rōnis usus intercipiatur. Dicimus tamen quòd huiusmodi ligamentum rationis ex delectatione in actu coniugali, etsi nõ habeat malitiam moralem, quia nõ est peccatum mortale, nec ueniale, prouenit tamẽ ex quadam morali malitia, sc̄ ex peccato primi parentis: nam hoc in statu innocentie non erat, ut patet ex his quæ in primo dicta sũt. * AD SECUNDVM Dicendum, quòd temperatus non fugit omnes delectationes: sed immoderatas, & rōni nõ conuenientes. Quòd autem pueri & bestiarum delectationes prosequantur, non ostendit eas uniuersaliter esse malas. quia in eis est naturalis appetitus a Deo, qui mouetur in id quod est ei conueniens.

AD TERTIVM Dicendum, quòd non omnis boni est ars: sed exteriorum factibilium, ut infra dicitur. * Circa operationes autem & passionem quæ sũt in nobis, magis est prudentia & uirtus, quam ars: & tamen aliqua ars est factiua delectationis, scilicet pigmentaria, & pigmentaria, ut dicitur in septimo Ethicorum.

ARTICVLVS III. DE DELECTATIONIBUS. **Super. quæst. trigessima. magis uirtuosa secundum.**

AD SECUNDVM sic proceditur. Vt, q̄ ois delectatio sit bona. Sicut n. in primo dictum est, * bonum in tria diuiditur, sc̄ honestum, utile, & delectabile: sed honestum omne est bonum, & similiter omne utile: ergo & omnis delectatio est bona.

¶ 2 Præter. Illud secundum se est bonum, quod non queritur pp aliud, ut dicitur in 1. Ethic. 7. sed delectatio non queritur pp aliud, ridiculum n. uidetur ab aliquo querere, quare uult delectari: ergo delectatio est per se bona: sed quod per se predicatur de aliquo, uniuersaliter predicatur de eo: ergo omnis delectatio est bona.

¶ 3 Præter. Id quod ab omnibus desideratur, uidetur esse per se bonum. nam bonum est quod omnia appetunt, ut dicitur in 1. Ethic. * sed oēs appetunt aliquam delectationem etiam ueri, & bestiarum: igitur delectatio est secundum se bonum. **H** omnis ergo delectatio est bona.

SED CONTRA est, quod dicitur Prover. 2. Qui letantur cum malefecerint, & exultant in rebus pessimis.

RESPON. Dicendum, q̄ sicut aliqui Stoicorum posuerunt oēs delectationes esse malas, ita Epicuri posuerunt delectationem fm̄ se esse bonam, & per consequens delectationes omnes esse bonas: qui ex hoc decepti esse uidentur, q̄ non distinguebant inter id qd est bonum simpliciter, & inter id qd est bonum quò ad hũc. simpliciter quidem bonum est, qd secundum se bonum est. Contingit autem quod nõ est secundum se bonum, esse huic bonum dupliciter. Vno modo, quia est ei conueniens secundum dispositionem in qua nũc est, quæ tñ non est naturalis: sicut leproso bonum est quadoque comedere aliqua uenenosa, quæ nõ sunt simpliciter conuenientia cõplexioni humanæ. Alio modo, quia id quod non est conueniens, estimatur ut conueniens. Et quia delectatio est quies appetitus in bono, si sit bonum simpliciter illud, in quo quiescit appetitus, erit simpliciter delectatio, & simpliciter bona: si autem non sit bonum simpliciter, sed quò ad hunc, tunc nec delectatio est simpliciter, sed huic: nec simpliciter est bona, sed bona secundum quid, uel apparens bona.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd honestum & utile dicuntur secundum rationem, & ideo nihil est honestum, uel utile, quod non sit bonum. Delectabile autem dicitur, secundum appetitum, qui quandoque in illud tendit, quòd non est conueniens rationi: & ideo non om

Super. quæst. trigessima. magis uirtuosa secundum.

In 2. ar. 3. q. omnis boni. In 1. dubium occurrit circa respõsionem ad primũ, p̄ q̄to dicit, q̄ nihil est utile qd nõ sit bonum: q̄a aut est sermo de bonitate nature, aut de bonitate moris. Si de bonitate nature, nulla est differentia inter utile & delectabile, quia utrunq; est bonum tali bonitate. Si de bonitate moralitunc falsa quop; est differentia: quia multa utilia bona, sunt mala moraliter, utpote ad mali ducta: sicut multa delectabilia mala sũt moraliter, mala opera cõsequencia.

Ad hoc dicit, q̄ huic est sermo de bonitate morali, & q̄ bonum utile est secundum se rōni consonans. Cũ dicit bonum utile, dicit aliquid consonum rōni, sicut cum dicit, pascere elurientem. & in hoc differt utile a delectabili, ut in littera dicitur, quia utile significat aliquid consonum rōni, delectabile uerò consonum appetitui. Bonum autem & malum morale cõstituitur ex consonantia & dissonantia ad rōnem, & nõ ad appetitum. Et ideo utile nõ abstrahit a bono & malo morali, sicut delectabile, sed è bonum morale, nec per hoc sequitur nullum bonum utile eẽ malum moraliter, qm̄ sicut pascere elurientem potest malum moraliter, ut si fiat propter adulteriũ &c. ita multa bona utilia possunt mala fieri, dum ordinantur ad malum.

Super

art. 1. h. quæst.

Apud no. lib. p. 62.

Super questionis tri-
gesime quartae, arti-
culum tertium.

In articulo tertio,
dubium Thomi-
stis molestum oc-
currit propter illa
verba, Aliqua dele-
ctatio hominis po-
test dici optimum in-
ter bona humana.
Repugnat siquidem
hoc doctrinae auto-
rimentis, operationem
precedentem
puta, visionem Dei,
esse optimum inter
bona humana.

Ad hoc licet di-
versimode dici pos-
sit, puta, quod dele-
ctatio est optimum,
ut accidens, opera-
tio autem, ut sub-
stantia, iuxta dictum
in questione secun-
da, articulo sexto, vel

quod delectatio est
optimum in genere
motuum appetituum,
vel quod est
optimum secundum
se, quia habet in se
vnde ultimum quietet
appetitum, licet ha-
beat aliud optimum
melius ipso, non ut
bono magis bonum,
sed ut optimo in or-
dine optimum alte-
rius or inis, hone-
stum enim & delecta-
bile duorum bono-
rum ordines consti-
tuunt. Ad litteram
tamen loquendo, di-
stinguo: quia aut est
sermo de bonitate
naturae, aut moris.

Si quis enim inspe-
xerit, quod tracta-
tus iste de bonitate,
& malitia est mora-
lis, videbit quod
quaelibet de opti-
mo moraliter, id est
summe consonante
rationi, omittenda
que censetur contra-
dictionem aliis di-
ctis Sancti Thomae
puta, quo visio est no-
bilior, quod est finis
etiam delectationis.

Hec enim omnia ad
maiores bonitatem
naturae spectant: de-
lectatio siquidem
& operatio conse-
quens eadem nume-
ro bonitate mora-
li bona sunt. Eadem
quippe consonantia,
vel dissonantia con-
sonant, vel dissonant
rationi, ac per hoc
optimum operationem
sequens delecta-
tio, optima est non
minore bonitate, &
non magis, nec mi-
nus bona moraliter.

Nec obstat huic sen-
tentiae quod dicitur
in articulo primo
quod dicitur quod
delectatio est opti-
mum in genere
motuum appetituum,
vel quod est opti-
mum secundum se,
quia habet in se
vnde ultimum
quietet appetitum,
licet habeat aliud
optimum melius
ipso, non ut bono
magis bonum, sed
ut optimo in or-
dine optimum
alterius or inis,
honestum enim &
delectabile duorum
bonorum ordines
constituunt.

ne delectabile est bonum bonitate
moralis, quod attenditur secundum rationem.

AD I. Dicendum, quod ideo de-
lectatio non quod propter aliud, quia
est quies in fine. finem autem con-
tingit esse bonum, & malum, quod
numquam sit finis, nisi secundum
quod est bonum quod ad hunc, ita
etiam est de delectatione.

AD TERTIUM Dicendum,
quod hoc modo omnia appetunt
delectationem sicut & bonum, cum
delectatio sit quies appetitus in bo-
no: sed sicut contingit non omne
bonum quod appetitur, esse per se
& vere bonum, ita non omnis de-
lectatio est per se & vere bona.

ARTICVLVS III.

Utrum aliqua delectatio sit optimum.

AD TERTIUM sic procedi-
tur. Vt, quod nulla delectatio
sit optimum. Nulla enim generatio non potest
esse ultimus finis: sed delectatio
consequitur generationem: nam
ex eo, quod aliquid constituitur in
sua naturam, delectatur, ut supra
dictum est. Ergo nulla delectatio
potest esse optimum.

¶ 2. Præter id quod est optimum,
nullo addito potest fieri melius: sed
delectatio aliquo addito fit meli-
or: est enim melior delectatio cum
uirtute, quam sine uirtute: ergo de-
lectatio non est optimum.

¶ 3. Præter id quod est optimum, est
uniuersaliter bonum, sicut per se
bonum existens. nam quod est per
se, est prius & potius eo quod est
per accidens: sed delectatio non
est uniuersaliter bonum, ut dictum
est. Ergo delectatio non est opti-
mum.

SE D CONTRA. Beatitudo, est
optimum, cum sit finis humanae
uite: sed beatitudo non est sine de-
lectatione. dicitur enim in psalm.
15. Adimplebis me letitia cum uultu
tuo, delectationes in dextera tua
usque in finem.

RESPON. Dicendum, quod Pla-
to non posuit omnes delectationes
esse malas, sicut Stoici; neque om-
nes esse bonas, sicut Epicurei: sed
quasdam esse bonas, & quasdam
esse malas; ita tamen quod nulla
sit summum bonum, uel optimum.
Sed quantum ex eius rationibus datur
intelligi, in duobus deficit. In uno
quidem, quia cum uideret delecta-
tiones sensibiles & corporales in
quodam motu & generatione con-
sistere, sicut patet in repletionem
ciborum, & huiusmodi, aestima-
uit omnes delectationes consequi
generationem & motum: unde,

A cum generatio & motus sint actus
imperfecti, sequeretur quod delecta-
tio non haberet rationem ultimam per
fectionis: sed hoc manifeste appa-
ret falsum in delectationibus intel-
lectualibus. Aliquis non solum
delectatur in generatione scientiae, pu-
ta, cum addiscit, aut miratur, sicut
supra dictum est: sed et in contem-
plando secundum scientiam iam acquisitam.
Alio uero modo, quia dicebat opti-
mum illud, quod est simpliciter sum-
mum bonum, quod est ipsum
bonum quasi abstractum, & non
participatum, sicut ipse Deus est
summum bonum: nos autem loqui-
mur de optimo in rebus humanis:
optimum autem in unaquaque re est
ultimus finis. Finis autem, ut supra
dictum est, dupliciter dicitur. In ipsa re,
& usus rei, sicut finis avari est uel
pecunia, uel possessio pecuniae,
& secundum hoc, & ultimus fi-
nis hominis dici potest uel ipse
Deus, qui est summum bonum sim-
pliciter, uel fructus ipsius, quae im-
portat delectationem quandam
in ultimo fine: & per hunc modum
aliqua delectatio hominis potest dici
optimum inter bona humana.

AD PRIMUM ergo dicendum,
quod non omnis delectatio consequitur
generationem: sed aliqua delecta-
tiones consequuntur operationes
perfectas, ut dictum est: & ideo
nihil prohibet aliquam delectationem
esse optimam, et si non omnis sit realis.

AD SECUNDUM Dicendum, quod
ratio illa procedit de optimo simplici-
ter, per cuius participationem omnia
sunt bona, uel ex nullius additio-
ne fit melius: sed in aliis bonis uni-
uersaliter uerum est, quod quilibet bo-
num ex additione alterius fit meli-
us. Quamuis possit dici, quod de-
lectatio non est aliquid extraneum
ab operatione uirtutis, sed conco-
mitatur ipsam, ut in 1. Eth. dicitur.

AD TERTIUM Dicendum,
quod delectatio non habet quod
sit optimum ex hoc, quod est de-
lectatio: sed ex hoc quod est perfe-
cta quies in optimo: unde non oportet,
quod omnis delectatio sit opti-
ma, aut etiam bona, sicut aliqua
scientia est optima, non tamen
omnis.

ARTICVLVS IIII.

Utrum delectatio sit mensura, uel regu-
la, secundum quam indicetur bonum,
uel malum, in moralibus.

AD QUARTUM sic procedi-
tur. Vt, quod delectatio non
sit mensura, uel regula boni & ma-
li moralis. Omnia enim mensura-
tur primo sui generis, ut dicitur
Prima Secundae S. Thomae.

fui, quod in respon-
sione ad secundum
in prima responsio-
ne author uidetur
yelle, quod delecta-
tio est melior actu
uirtutis, quam sequi-
tur: hoc enim au-
thor non dicit, nec
intendit dicere: sed
prima responsio ibi
data responderet ma-
iori propositioni ar-
gumentum, quae est
communissima pro-
positio, scilicet, Op-
timum nullo adiecto
fit melius, & dicit
quod est uera de op-
timum simpliciter, &
non de optimo in ge-
nere, quale est de-
lectatio: & ideo da-
to etiam quod ex ac-
tu uirtutis esset me-
lior, adhuc ita quod
fit optimum in ge-
nere. Secunda uero
responsio respondet
minori, scilicet, De-
lectatio addita ope-
rationi est melior, &
dicit quod operatio
non est adiecta de-
lectationi, sed in-
tranea eidem, & haec
responsio nullam pa-
ritur in seculum, &
& nihil extorquens
omnia saluat. Sic en-
im & est optima mo-
raliter inter bona hu-
mana summe conso-
nans rationi: quia
nihil est melius mo-
raliter ipsa, & est
minus bona natura-
liter operatione qua
sequitur, quae est op-
tima, & in genere
moris, & natura in
utroque ordine ul-
timum finis existens
quamuis diuersimo-
de: quia in illo com-
muni sibi & delecta-
tioni, bonitate: in
isto, propria: pro-
pter quod in isto or-
dine finis est etiam
delectationis, in illo
autem non.

Super quasi. trigesi-
ma quarta, articu-
lum quartum,

In titulo articuli
quartus aduerte, quod
quia mensura est cer-
tificatiua quantita-
tis mensurabilium,
& regula certificatiua
dispositionis, &
utrumque horum exi-
git primitatem in co-
gnoscendo, & quo-
dammodo in essen-
do secundum ali-
quod genus causae,
idcirco author pro-
ponendo hunc arti-
culum in enumerati-
one omnium arti-
culo-

q. i. ar. 8.

In corp. art.

ca. 8. a. mcd.
tom. 5.

4. di. 49. q. 3.
ar. 4. q. 3. ad
1.

4. di. 49. q. 3.
ar. 4. q. 3. ad
3. con. ca. 6.
ad 3. Et 10.
Eth. lec. 4.

q. 31. ar. 1.

art. 2. huius
quæst.

Apud Ar-
isto. libro.
eth. ca. 10. 5.